

Centralizētais eksāmens par vispārējās vidējās izglītības apguvi

SOCIĀLĀS ZINĀTNES

(augstākais mācību satura apguves līmenis)

KODS

												S	O	C	A	L
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	---	---	---	---	---

Uzdevumu burtnīca, 1. daļa. Zināšanas, izpratne un prasmes

Iepazīsties ar norādījumiem.

Uzdevumu burtnīcā, darba lapā un atbilžu lapās ieraksti kodu, kuru tu saņēmi, ienākot eksāmena telpā.

Eksāmenā veicamo uzdevumu skaits, iegūstamo punktu skaits un paredzētais izpildes laiks:

Daļa	Uzdevumu skaits	Punktu skaits	Laiks (min)
1. Zināšanas, izpratne un prasmes	6	58	120
Starpbrīdis			
2. Kompleksu problēmu risināšana	7	48	120

Darbu veic ar tumši zilu vai melnu pildspalvu.

Eksāmena norises laikā eksāmena vadītājs skaidrojumus par uzdevumiem nesniedz.

1. un 2. daļa

Iepazīsties ar uzdevumiem uzdevumu burtnīcā un darba lapā un atbildes ieraksti atbilžu lapā.

Ja nepieciešams, uzdevumu burtnīcā un darba lapā vari veikt piezīmes.

Vērtēs tikai atbilžu lapās veiktos ierakstus.

Raksti salasāmi.

Pie izglītojamajiem un personām, kuras piedalās eksāmena nodrošināšanā, no brīža, kad viņiem ir pieejams eksāmena materiāls, līdz eksāmena norises beigām nedrīkst atrasties ierīces (planšetdators, piezīmjdators, viedtālrunis, viedpulkstenis u. c. saziņas un informācijas apmaiņas līdzekļi), kuras nav paredzētas Valsts pārbaudes darbu norises darbību laikos.

Norādījumi

Iepazīsties ar uzdevumiem darba lapā un atbildes ieraksti atbilžu lapā. Ja nepieciešams, darba lapā veic piezīmes. Vērtēs tikai atbilžu lapā veiktos ierakstus.

1. uzdevums (14 punkti).**Izlasi un atzīmē pareizo atbildi!**

1.1. (1 punkts) Valsts, kuras struktūrā nav citu valstisku veidojumu kā tikai administratīvi teritoriālas vienības.

- A Centralizēta valsts.
- B Unitāra valsts.
- C Federatīva valsts.
- D Republika.

1.2. (1 punkts) Kurš likums reglamentē to, kas Latvijas valsts amatpersonām jāievēro savā darbībā?

- A Eiropas Padomes Ministru komitejas Rekomendācija Nr. R(2000)10 dalībvalstīm par amatpersonu rīcības kodeksiem.
- B Tiesnešu ētikas kodekss.
- C Satversme.
- D Likums „Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā”.

1.3. (1 punkts) Cik ilgi tiek aizsargātas blakustiesības?

- A Visu izpildītāja mūžu un vēl 70 gadus pēc nāves.
- B No pirmā oficiālā publiskojuma līdz mūža galam.
- C 50 gadus kopš pirmā oficiālā publiskojuma.
- D Netiek aizsargātas.

1.4. (1 punkts) Vēsturiski izveidojusies cilvēku kopība, kurai ir kopīga valoda, teritorija, saimnieciskā dzīve un kultūra.

- A Etnoss.
- B Nācija.
- C Pilsoņi.
- D Tauta.

1.5. (1 punkts) Par Uzturlīdzekļu garantiju fonda administrācijas lēmuma nepildīšanu personu var sodīt ar brīvības atņemšanu, piespiedu darbu vai naudas sodu. Kāda juridiskā atbildība iestājas?

- A Civiltiesiskā atbildība.
- B Kriminālatbildība.
- C Administratīvā atbildība.
- D Disciplināratbildība.

1.6. (1 punkts) Divi draugi nolēma dibināt komercsabiedrību atbilstoši valstī pastāvošo normatīvo aktu prasībām. Kuru ekonomisko sistēmu raksturo šis piemērs?

- A Jaukto ekonomiku.
- B Brīvā tirgus ekonomiku.
- C Tradicionālo ekonomiku.
- D Komandekonomiku.

Uzmanību! 1. uzdevuma turpinājums nākamajā lappusē.

1. uzdevuma turpinājums.

1.7. (1 punkts) Kurš ir izplatītākais konkurences veids?

- A Pilnīgā konkurence.
- B Oligopols.
- C Monopols.
- D Monopolistiskā konkurence.

1.8. (1 punkts) Nosaki, kā jāīstojas uzņēmumam pilnīgas konkurences tirgū, ja preces cena (P) kļūst zemāka par vidējām mainīgām izmaksām (AVC)!

- A Jāpalielina ražošanas apjoms.
- B Jāsamazina ražošanas apjoms.
- C Jāpārtrauc preces ražošana.
- D Jāturpina preces ražošana.

1.9. (1 punkts) Statistikas dati liecina, ka valstī X reālais IKP kļūst mazāks par potenciālo IKP. Nosaki, kādas sekas visdrīzāk būs vērojamas valsts X ekonomikā!

- A Strauji pieaugs inflācijas temps.
- B Palielināsies bezdarba līmenis.
- C Strauji pieaugs investīciju apjoms.
- D Notiks ekonomikas izaugsme.

1.10. (5 punkti) Izlasi citātus no partiju programmām, kas 2024. gadā kandidēja uz Eiropas Parlamentu. Ieraksti tabulā, kuru no ideoloģijām – liberālismu, sociāldemokrātiju, „zaļie”, konservatīvismu, nacionālistu, populismu – katra partija pārstāv! Pamato savu izvēli! *Atbildes raksti atbilžu lapā!*

Nr.	Fragmenti no politisko partiju programmām	Ideoloģija	Pamatojums
1.	Eiropas mērogā jāpalielina valsts sociālais atbalsts, jāpaaugstina pensijas un visi iedzīvotāji jānodrošina ar vienādu universālo ienākumu.		
2.	Saprotam cīņu pret dabas piesārņojumu, atkritumu pārstrādes efektivizāciju, ieviešot labāko attīstīto valstu pieredzi un tehnoloģijas.		
3.	Lauksaimniecība Latvijā ir ne vien ekonomikas stūrakmens, bet arī pamats nacionālajai identitātei un kultūras mantojumam. Mūsu uzdevums ir nodrošināt, lai Latvijas lauksaimnieku vajadzības tiek pārstāvētas Eiropas līmenī.		
4.	Iestājamies pret migrantu piespiedu uzņemšanas kvotām vai maksāšanu par migrantu neuzņemšanu; esam par sadarbību ar migrantu izcelsmes un tranzīta valstīm, lai apkarotu cilvēktirdzniecību un veicinātu migrantu atpakaļuzņemšanu.		
5.	Izglītībā ir jāpaplašina <i>Erasmus+</i> programma, dodot iespēju katram skolēnam un katram skolotājam pavadīt līdz pusgadam skolā citā Eiropas valstī, bet jauniešiem – gūt profesionālu pieredzi citviet Eiropā.		

Neaizmirsti ierakstīt atbildes 1. daļas atbilžu lapā!

2. uzdevums (6 punkti).**Izlasi informācijas avotu un izpildi uzdevumus!****Korupcijas uztveres indekss uzlabojas lēni.**

„2023. gada KUI reitinga skalā Latvija ar 60 punktiem, kas ir par vienu punktu vairāk nekā pērn, ierindojusies 36. vietā starp 180 pētījumā ietvertajām valstīm. Taču Latvija turpina atpalikt no Eiropas Savienības vidējā rādītāja, kas ir 64 punkti. Tāpat mūsu valsts atpaliek arī Baltijas mērogā, it īpaši no Igaunijas, kura aizvadītajā gadā sasniegusi 76 punktus. Turpretī Lietuvas rādītājs ir 61 punkts. Tomēr rezultāti uzlabojas pārāk lēni, tādējādi zaudējot iespējas pietuvoties Nacionālajā attīstības plānā 2021.–2027. gadam noteiktajam mērķim, proti, 2024. gadā sasniegt 64 un 2027. gadā 67 punktus, secinājusi TI Latvijas nodaļa „Sabiedrība par atklātību – Delna”.

(Avots: <https://lvportals.lv>)

2.1. (1 punkts) Izmantojot informācijas avotu, nosaki, kas ir KUI!

2.2. (2 punkti) Skaidro, kāpēc Latvijas indekss uzlabojas tik lēni!

2.3. (3 punkti) Iesaki, kādas rīcības varētu uzlabot šo rādītāju! Atbildē lieto atbilstošus terminus un institūciju nosaukumus!

3. uzdevums (11 punkti).**Izlasi informācijas avotu un izpildi uzdevumus!****Skolēnu uzskats par draudiem demokrātijai**

8. klašu skolēni apzinās demokrātijas vērtību un ir spējīgi kritiski novērtēt demokrātijas draudu aspektus. Tomēr vēl joprojām puse no IEA ICCS 2022 pētījuma dalībvalstu 13–14 gadus veciem skolēniem nesaredz draudus sociālo un masu mediju kontrolē, cenzūrā vai aizliegumā, korupcijā un interešu konfliktu atbalstā valdības darbā un politikā. Viszemākais rādītājs ir Latvijā un Lietuvā (abās valstīs 47 %), kas norāda, ka vairāk nekā puse no Latvijas un Lietuvas jauniešiem neapzinās, kas ir demokrātijas vērtības, un līdz ar to nespēj izprast arī draudus. Sīkāk analizējot apgalvojumos iegūtās atbildes, jāteic, ka kā nozīmīgākos draudus Latvijas skolēni saskata sociālo un plašsaziņas līdzekļu brīvības aizliegumu. Turklāt 61 % Latvijas skolēnu pieļauj, ka viņu valsts politiskie līderi varētu iecelt valsts amatos savus ģimenes locekļus.

(Čekse, I., Kiris, K., Alksnis, R., Geske, A., Kampmane, K. (2023).

Jaunais atskaite punkts pilsoniskajā izglītībā Latvijā. Starptautiskā pilsoniskās izglītības pētījuma IEA ICCS 2022 pirmie starptautiskie un Latvijas rezultāti. Rīga: Izglītības pētniecības institūts.)

3.1. (3 punkti) Atrodi informācijas avotā trīs draudus demokrātijai un izskaidro tos!

3.2. (3 punkti) Prognozē, kādas sekas var radīt tas, ka daļa jauniešu neapzinās draudus demokrātijai!

3.3. (1 punkts) Nosaki, kuram politiskajam režīmam ir raksturīgi, ka valsts politiskie līderi valsts amatos ieceļ savus ģimenes locekļus vai sev pietuvinātus cilvēkus!

3.4. (2 punkti) Skaidro, kura no ētikas teorijām – deontoloģija, utilitārisms vai egalitārisms – tiek pārkāpta, ja politiskie līderi valsts amatos ieceļ savus ģimenes locekļus vai sev pietuvinātus cilvēkus!

3.5. (2 punkti) Uzraksti divus konkrētus ieteikumus, kas būtu jādara, lai veicinātu jauniešu izpratni par demokrātiju un tās vērtībām!

Neaizmirsti ierakstīt atbildes 1. daļas atbilžu lapā!

4. uzdevums (9 punkti).**Izlasi doto situāciju, informācijas avotus un izpildi uzdevumus!****Situācija**

Iedzīvotāji ziņoja par neadekvātu šoferi V., kurš agresīvi brauc pa ielām un apdraud apkārtējos. Policija uzsāka pakaļdzīšanos, bēdzējs izraisīja vairākas bīstamas situācijas, neapstājās pie ceļazīmes „STOP”, pārvietojās pa pretējo joslu, nolauza ceļazīmi un sabojāja iedzīvotāja B. privāto automašīnu. Drīz vien viņš tika apturēts. Aizturēšanas brīdī šoferis V. nevarēja uzrādīt personu apliecinošu dokumentu, nosauca citas personas datus un pēc nogādāšanas slimnīcā atteicās no atkarību izraisošo vielu pārbaudes veikšanas.

Pārkāpums šoferim V. maksāja dārgi. Viņš nekavējoties atlīdzināja zaudējumus pilsonim B.

Informācijas avots A. Administratīvās atbildības likums**20. pants. Atbildību mīkstinošie apstākļi**

(1) Atbildību par administratīvo pārkāpumu mīkstina šādi apstākļi:

- 1) pie atbildības saucamā persona atzinusi un nožēlojusi izdarīto;
 - 2) pie atbildības saucamā persona labprātīgi atlīdzinājusi zaudējumu vai novērsusi nodarīto kaitējumu;
- [..]

21. pants. Atbildību pastiprinošie apstākļi

Atbildību par administratīvo pārkāpumu var pastiprināt šādi apstākļi:

- 1) prettiesiskā rīcība turpināta, neraugoties uz pilnvarotas amatpersonas prasību to izbeigt; [..]
- 4) pārkāpums izdarīts alkohola, narkotisko vai citu apreibinošu vielu ietekmē vai reibumā; [..]

Informācijas avots B. Krimināllikums**47. pants. Atbildību mīkstinošie apstākļi**

(1) Par atbildību mīkstinošiem atzīstami šādi apstākļi:

- 1) noziedzīgā nodarījuma izdarītājs pieteicies par vainīgu, vaļsirdīgi atzinies un nožēlojis izdarīto;
- 2) vainīgais aktīvi veicinājis noziedzīgā nodarījuma atklāšanu un izmeklēšanu;
- 3) vainīgais labprātīgi atlīdzinājis cietušajam ar noziedzīgo nodarījumu radīto kaitējumu vai novērsis radīto kaitējumu; [..]

48. pants. Atbildību pastiprinošie apstākļi

[..] 12) noziedzīgais nodarījums izdarīts alkohola, narkotisko, psihotropo, toksisko vai citu apreibinošu vielu ietekmē; [..]

262.¹ pants. Atteikšanās no alkohola, narkotisko, psihotropo, toksisko un citu apreibinošu vielu ietekmes pārbaudes un ceļu satiksmes negadījuma vietas atstāšana

(1) Par atteikšanos no medicīniskās pārbaudes alkohola koncentrācijas noteikšanai asinīs vai narkotisko, psihotropo, toksisko vai citu apreibinošu vielu ietekmes pārbaudes, ja to izdarījis transportlīdzekļa vadītājs, – soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz vienam gadam vai ar īslaicīgu brīvības atņemšanu, vai ar probācijas uzraudzību, vai ar sabiedrisko darbu, vai ar naudas sodu, atņemot transportlīdzekļa vadīšanas tiesības uz pieciem gadiem.

281. pants. Personas identitātes slēpšana

(2) Par savas personas identitātes slēpšanu, ja tā izdarīta nolūkā izvairīties no kriminālatbildības vai administratīvās atbildības vai izdarīt noziedzīgu nodarījumu vai nolūkā palīdzēt citai personai izvairīties no kriminālatbildības vai administratīvās atbildības, – soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz vienam gadam vai ar īslaicīgu brīvības atņemšanu, vai ar probācijas uzraudzību, vai ar sabiedrisko darbu, vai ar naudas sodu.

(Avots: <https://likumi.lv>)

Informācijas avots C. Ceļu satiksmes likums**44. pants. Zaudējuma atlīdzināšana**

(1) Šā likuma vai citu ceļu satiksmes drošību reglamentējošu aktu pārkāpuma rezultātā nodarītais zaudējums ir jāatlīdzina. [..]

(5) Civiltiesiskās atbildības apdrošināšanas gadījumā trešajai personai nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas kārtību regulē atsevišķs likums par civiltiesiskās atbildības obligāto apdrošināšanu.

51. pants. Satiksmes noteikumu pārkāpšana

(10) Par agresīvu braukšanu, kas izpaudusies kā:

vairāku tādu citu citam sekojošu Ceļu satiksmes noteikumu pārkāpumu izdarīšana, kuri saistīti ar ceļu satiksmei bīstamu vai traucējošu situāciju radīšanu; – piemēro naudas sodu transportlīdzekļa vadītājam no četrpadsmit līdz piecdesmit sešām naudas soda vienībām.

52. pants. Ceļu satiksmes regulēšanas noteikumu pārkāpšana

(5) Par nepakļaušanos personas, kura ir pilnvarota pārbaudīt transportlīdzekļa vadītāja dokumentus, atkārtotai vai vairākkārtējai prasībai apturēt transportlīdzekli (par bēgšanu), piemēro naudas sodu transportlīdzekļa vadītājam no divsimt četrdesmit līdz četrsimt naudas soda vienībām un atņem transportlīdzekļu vadīšanas tiesības uz pieciem gadiem.

53. pants. Braukšanas sākšanas un braukšanas virziena maiņas noteikumu pārkāpšana

(11) Par nepamatotu iebraukšanu pretējā virziena joslā vai nepamatotu nobraukšanu no brauktuves, tā apdraudot satiksmes drošību, piemēro brīdinājumu vai naudas sodu velosipēda vai elektroskrejriteņa vadītājam no divām līdz sešām naudas soda vienībām, bet cita transportlīdzekļa vadītājam – brīdinājumu vai naudas sodu no piecām līdz divdesmit astoņām naudas soda vienībām.

4.1. (3 punkti) Kurus juridiskās atbildības veidus var piemērot situācijā aprakstītajiem pārkāpumiem? Pamato atbildi ar konkrētiem faktiem!

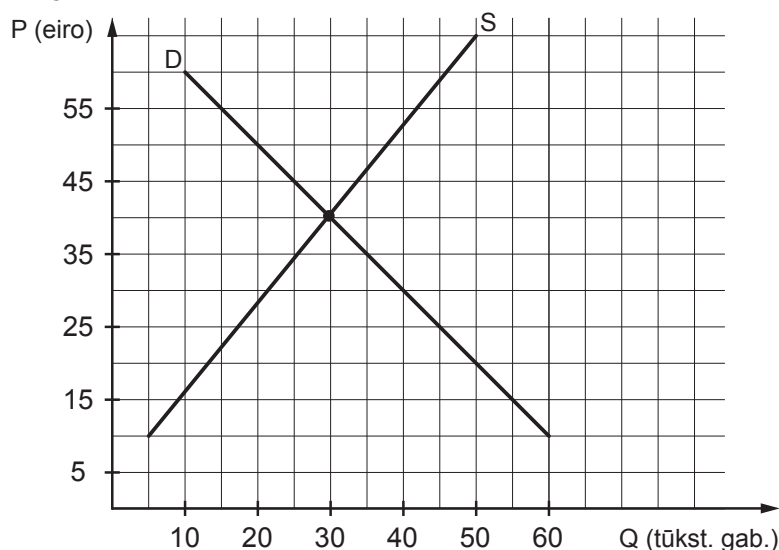
4.2. (2 punkti) Izvēlies un skaidro, kurš no dotajiem tiesiskās atbildības veidiem – privāttiesiskais vai publiski tiesiskais – iestājas starp pilsoņiem V. un B.!

4.3. (2 punkti) Izmantojot dotos informācijas avotus, nosaki, kurš ir vainu pastiprinošs apstāklis un kurš ir vainu mīkstinošs apstāklis (skaidrojumā izmanto konkrētus likuma pantus)!

4.4. (2 punkti) Izvērtējot situāciju un ņemot vērā visus apstākļus, pamato ar likuma pantiem, kādu sodu piespriestu, ja tu būtu tiesnesis!

5. uzdevums (10 punkti).

Izpēti situāciju preces X iekšzemes tirgū, kas atspoguļota dotajā ekonomiskajā modelī, un atbildi uz jautājumiem!

*Uzmanību! 5. uzdevuma turpinājums nākamajā lappusē.
Neaizmirsti ierakstīt atbildes 1. daļas atbilžu lapā!*

5. uzdevuma turpinājums.

- 5.1. (2 punkti)** Izmantojot doto ekonomisko modeli, nosaki līdzsvara cenu P_d un līdzsvara daudzumu Q_d !
- 5.2. (1 punkts)** Aprēķini iekšzemes ražotāju ieņēmumus, ja darījumi notiek atbilstoši tirgus līdzsvara cenai!
- 5.3. (3 punkti)** Pasaules tirgū bija vērojams cenas kritums precei $X - P_w = 30$ eiro. Secini, kā cenu kritums pasaules tirgū ietekmēs iekšzemes tirgū saražotās preces daudzumu! Nosaki, kas radīsies brīvās tirdzniecības apstākļos – eksports vai imports! Aprēķini tā lielumu!
- 5.4. (4 punkti)** Pieņemsim, ka valdība, īstenojot protekcionisma politiku, ievieša preces X importam kvotas 15 000 vienību apjomā. Analizē un secini, kādas sekas patērētājiem, ražotājiem un importētājiem iekšzemes tirgū radīs valdības rīcība!

6. uzdevums (8 punkti).

Izlasi doto informācijas avotu un izpildi uzdevumus!

„[...] Cenu kritumu pērn jau pieredzējām griķiem, degvielai, siltumenerģijai un vairākām citām precēm; dažu preču cenu kritumu piedzīvosim arī pēc gadu mijas. Pakalpojumu cenas gan turpinās pakāpeniski celties, arvien augot darbinieku laika vērtībai. [...] Prognozējams, ka ekonomiskā izaugsme atjaunosies 2024. gada otrajā pusē, bet turpmākajos gados iekšzemes kopprodukts pieaugs ar ātrumu 3–4 % gadā. Darba tirgus joprojām būs labvēlīgs darba ņēmējiem, bezdarbam saglabājoties zēmam, bet vidējai algai pieaugot par 7–8 % gadā. Lai arī, pāršķirstot ziņu virsrakstus, varētu likties, ka algas aug „tikai deputātiem un ierēdņiem”, tas tā nav. Privātajā sektorā labi pelnošo darbinieku skaits (ar bruto algu virs 3000 eiro mēnesī) kopš pandēmijas sākuma divkāršojies līdz gandrīz 50 tūkstošiem.”

(Avots: <https://www.makroekonomika.lv>)

- 6.1. (3 punkti)** Kurai ekonomikas cikla fāzei varētu atbilst ekonomiskās prognozes Latvijā 2024. gadam? Paskaidro atbildi, norādot divus tekstā minētos ekonomikas indikatorus!
- 6.2. (2 punkti)** Skaidro, kuru monetāro politiku – stimulējošo vai ierobežojošo – šajā ekonomiskajā situācijā vajadzētu īstenot Centrālajai Bankai!
- 6.3. (3 punkti)** Prognozē, kas būtu jādara Centrālajai Bankai, lai šo politiku īstenotu, un kādas sekas Latvijas tautsaimniecībā notiks šīs rīcības rezultātā!

1. daļas beigas.

Neaizmirsti ierakstīt atbildes 1. daļas atbilžu lapā!

EKSĀMENS SOCIĀLĀS ZINĀTNĒS

(augstākais mācību satura

apguves līmenis)

2025

SKOLĒNA DARBA LAPA

2. daļa

Kompleksu problēmu risināšana

KODS**S O C I A L****Norādījumi**

Iepazīsties ar uzdevumiem darba lapā un atbildes ieraksti atbilžu lapā. Ja nepieciešams, darba lapā veic piezīmes. Vērtēs tikai atbilžu lapā veiktos ierakstus.

Iepazīsties ar situāciju un piedāvātajiem informācijas avotiem!

Situācija

Jaunietim ir 19 gadi, viņš dzīvo vienā no Latvijas pagastiem, kas robežojas ar Baltkrieviju. Tā kā puisim ir „zelta rokas”, viņš jau tagad, mācoties profesionāli tehniskajā skolā, remontē paņiņu auto un pēc skolas beigšanas plāno veidot savu biznesu šajā jomā. Daudzi vienaudži, meklējot labākus apstākļus, dodas prom no pagasta uz Rīgu vai Pierīgu, kā arī ārzemēm. Jaunietis šaubās par uzņēmējdarbības attīstības perspektīvām dzimtajā pagastā. Pašvaldība ir atsaucīga un iespēju robežās atbalsta jaunos uzņēmējus.

Avots A. Pašvaldību likums**4. pants. Autonomās funkcijas**

(1) Pašvaldībai ir šādas autonomās funkcijas:

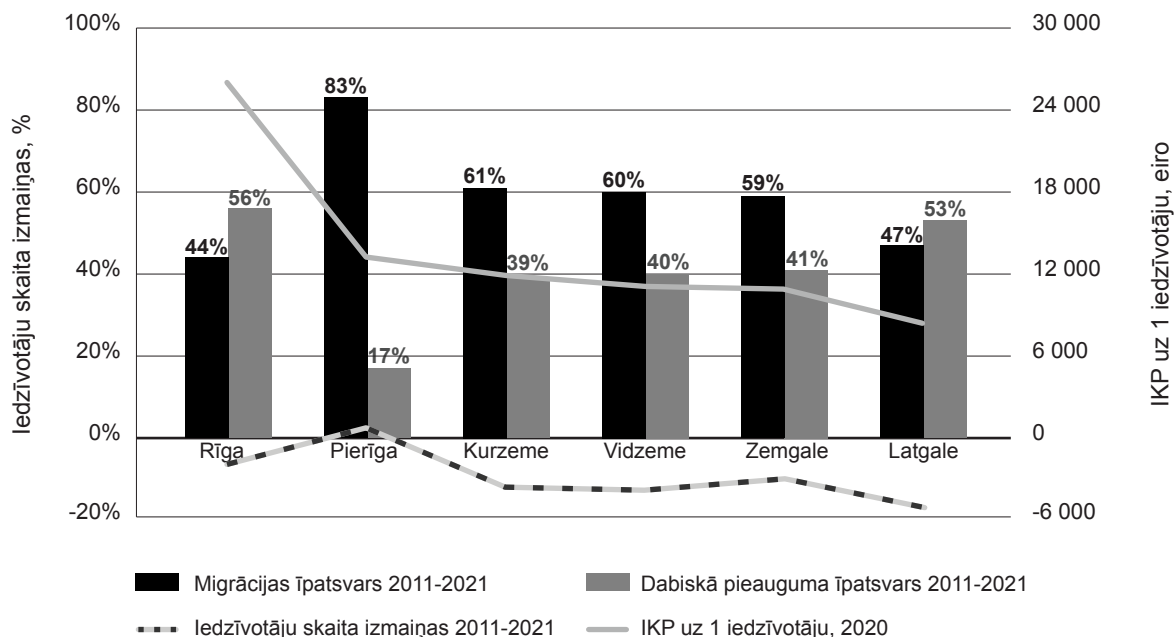
- 1) organizēt iedzīvotājiem ūdenssaimniecības, siltumapgādes un sadzīves atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumus neatkarīgi no tā, kā īpašumā atrodas dzīvojamais fonds; [...]
- 12) sekmēt saimniecisko darbību pašvaldības administratīvajā teritorijā un sniegt tai atbalstu;
- 13) izsniegt atļaujas un licences komercdarbībai; [...]
- 15) saskaņā ar pašvaldības teritorijas plānojumu noteikt zemes izmantošanu un apbūvi;
- 16) nodrošināt ar būvniecības procesu saistīta administratīvā procesa tiesiskumu; [...]
- 20) veicināt dabas kapitāla ilgtspējīgu pārvaldību un apsaimniekošanu, kā arī noteikt publiskā lietošanā esoša pašvaldības īpašuma izmantošanas kārtību, ja likumos nav noteikts citādi.

(Avots: <https://likumi.lv>)

Avots B. Pašvaldību likums**Informatīvais ziņojums „Par atbalstu Eiropas Savienības Austrumu pierobežas konkurētspējas stiprināšanai” (2023. gads)**

ES fondu 2021.–2027. gada plānošanas perioda VARAM pārziņā esošo pasākumu pašvaldībām kopējais pieejamais ES fondu finansējums sastāda 741 673 303 *euro*. ES fondu 2021.–2027. gada plānošanas perioda pasākumi pašvaldībām kopumā vērsti uz atbalstu dažādās jomās: pašvaldību ēku infrastruktūras un energoefektivitātes uzlabošana, infrastruktūras attīstīšana uzņēmējdarbības atbalstam; [...] jaunu un inovatīvu risinājumu attīstīšana efektīvākai pakalpojumu nodrošināšanai pašvaldībās.

Statistikas reģionu IKP uz vienu iedzīvotāju un iedzīvotāju skaita izmaiņas

(Avots: <https://tapportals.mk.gov.lv>)**Avots C. Deputāti ir pārliecināti: Latgalei jāsniedz palīdzība!**

„Ekonomiskā situācija Latgalē vienmēr ir bijusi visai sarežģīta. Reģiona uzņēmēji, tostarp lauksaimnieki, izdzīvo, kā paši spēj. Atsevišķu jomu pārstāvjiem kļūva nedaudz vieglāk pēc Latgales speciālās ekonomiskās zonas izveidošanas. Savukārt izstrādātais rīcības plāns Latvijas Austrumu pierobežas ekonomiskajai izaugsmei 2024.–2026. gadam raisīja negatīvas emocijas visiem. Šo plānu sāka apspriest jau apakškomisijas sēdes laikā. Tajā piedalījās vairāku ministriju pārstāvji, kuri cits pēc cita atklāti paziņoja, ka tām nav neviena priekšlikuma, kas būtu speciāli izstrādāts Austrumu pierobežas reģionam. [...] Finanšu ministrija paziņoja, ka biznesa sabiedrība jau ir saņēmusi visu iespējamo ministrijas atbalstu un nekādi īpaši pasākumi minētajai teritorijai nav paredzēti. Satiksmes ministrija nevarēja nosaukt nevienu ceļu Latgalē, kuru tuvākajos gados plānots būtiski uzlabot.”

(Avots: <https://latgaleslaiks.lv>)

Avots D. Augstais bezdarbs Latgalē – vai iespēja uzņēmējdarbības attīstībai?

„Vai lielu uzņēmumu reģionālu biroju atvēršana Latgalē varētu būt jauna tendence vai drīzāk izņēmuma gadījumi? Tas atkarīgs no piedāvājuma,” pauž Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameras valdes priekšsēdētājs Jānis Endziņš.

„Ja uzņēmējs redzēs, ka viņam ir būtiski labāks nodokļu režīms, kaut reģions ir ar kopumā zemākām algām, kas nozīmē, ka kopumā mazliet zemāk varēs maksāt par kaut ko, un bezdarba rādītāji ir augsti, bet būs atbilstošas infrastruktūras iespējas – ofisa telpas pakalpojuma biznesam vai ražošanas telpas – vai būs ražošana par atbilstošu un konkurētspējīgu cenu, tad arī tie investori būs,” uzskata Endziņš. Viens no lielākajiem Latgales, tā teikt, „burkāniem” uzņēmēju pievilināšanai ir speciālās ekonomiskās zonas (SEZ).

Nevienā citā Latvijas reģionā nav tāds speciālo ekonomisko zonu pārklājums kā Latgalē, kur darbojas pat divas šādas zonas ar īpašiem nodokļu atvieglojumiem, tostarp līdz pat 100 % nekustamā īpašuma nodokļa atlaide, 80 % atlaide uzņēmuma ienākuma nodoklim un citas priekšrocības. Rēzeknes SEZ teritorijā šobrīd strādā 22 komercsabiedrības, savukārt Latgales SEZ – 29.

Latgales plānošanas reģiona Attīstības padomes priekšsēdētājs saredz iespēju piesaistīt vēl vairāk uzņēmumu, ja tiktu paplašinātas uzņēmējdarbības jomas, kas var pretendēt dalībai SEZ. Latgales SEZ varētu iestāties arī pārtikas ražotāji, ja IKP ir vismaz par 50 % mazāks nekā vidēji Eiropā, pie šādas matemātikas, tad Latgale visa tam atbilst.

(Avots: <https://www.lsm.lv>)

Avots E. Kreditēšana Latvijā joprojām gausa un procentu likmes starp augstākajām eirozonā

Latvijas Bankas Pētniecības daļas vadītājs Kārlis Vilerts akcentē, ka labi funkcionējoša finanšu nozare, kas uzņēmumiem un mājsaimniecībām nodrošina stabilu piekļuvi aizdevumiem, ir svarīgs nosacījums veselīgai tautsaimniecības izaugsmei. [...] Kredītu procentu likmes Latvijā un Baltijas valstīs kopumā ir starp augstākajām eirozonā, atzīst K. Vilerts. [...] Citviet eirozonā daudz populārākas ir fiksētās kredītu procentu likmes, kas nemainās kredīta līguma darbības laikā vai mainās reti un tādējādi pasargā kredītņēmējus no īstermiņa procentu likmju svārstībām. Latvijas Banka uzskata, ka arī Latvijā būtu jāmeklē risinājumi, kā paplašināt procentu likmju fiksācijas un pārfinansēšanas iespējas pie cita aizdevēja.

(Avots: <https://www.diena.lv>)

Avots F. Kreditēšana Latvijā joprojām gausa un procentu likmes starp augstākajām eirozonā

Latvijas bankas Monetārās politikas pārvaldes galvenais ekonomists, Latvijas Universitātes docents Oļegs Krasnopjorovs uzskata, ka Latgale ir Baltijas nabadzīgākais reģions ar diezgan vāju attīstību un, lai gan Eiropas austrumu robežā ir vēl citi atpalikuši reģioni, Latgale izceļas ar īpašu atpalicību – Baltijas valstīs nav neviena cita tāda reģiona ar tik zemu ienākumu līmeni. Parasti esot tā – jo zemāks ienākumu līmenis, jo vieglāk to celt, taču Latgales gadījumā tā nav tādēļ, ka reģionā nav nevienas pilsētas ar paātrinātu attīstību. Daugavpilī, Rēzeknē un citur ekonomikas izaugsmes temps esot zem Latvijas vidējā līmeņa, un tas nozīmē, ka atpalicība no pārējās Latvijas turpina augt.

Latgale atpaliek svarīgās ekonomikas izaugsmes dimensijās – investīciju jeb fiziskā kapitāla piesaistē, darbaspēka jeb cilvēkkapitāla un tehnoloģiju piesaistē. Latgalē esot ļoti maz privāto investīciju, trūkst arī ārvalstu investīciju. Ja cilvēki brauc prom, trūkst pieprasījuma pēc jaunām dzīvojamajām ēkām, degradējas infrastruktūra.

(Avots: <https://puaro.lv>)

Avots G. Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2021.–2027. gadam (apstiprināts Saeimā 2020. gada 2. jūlijā)

[42] Reģionālā attīstība ir pamats valsts ilgtermiņa līdzsvarotai izaugsmei. Panāksim reģionu potenciālu attīstību un sociālekonomisko atšķirību mazināšanos, uzlabojot uzņēmējdarbības vidi, ar lielāku prasmi izmantojot katram reģionam raksturīgos resursus, veicinot katram reģionam raksturīgo specializāciju un kompetences, kā arī radot apstākļus jaunu darba vietu un pakalpojumu izveidei, lai reģionu teritoriju pievilcība un spēja aktīvāk piedalīties valsts vispārējā ekonomikas izaugsmē nodrošinātu iedzīvotāju labklājību.

(Avots: <https://www.pkc.gov.lv>)

Avots H. Latgales uzņēmēji saskaras ar jauniem izaicinājumiem

„27. septembrī Vienības nama Lielajā zālē notika Latgales biznesa forums, kurā piedalījās ne tikai vietējie uzņēmēji, bet arī viesi no Rīgas, tostarp arī Saeimas Latgales apakškomisijas pārstāvji, kuri pašlaik izstrādā speciālu plānu, kas ietver arī reģiona attīstību. [...]”

Viens no pasākuma organizatoriem – Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameras valdes priekšsēdētājs Jānis Endziņš – atzīmēja, ka mūsu uzņēmēji saskaras ar vairākām būtiskām problēmām, kuras jārisina valdības līmenī. Runa ir par nodokļu sistēmu. „Latgalē ir grūti tiem uzņēmumiem, kas darbojas vietējā tirgū, jo reģionā nav tik liela cilvēku plūsma. Arī ģeopolitiskā situācija Latgales uzņēmējiem nepalīdz. Tāpēc arī jāriko šādi pasākumi, lai piesaistītu uzmanību Latgales uzņēmējiem. Nav noslēpums, ka Latgales ekonomika nav tik spēcīga kā Latvijas ekonomika, nemaz nerunājot par Eiropas Savienības līmeni.”

(Avots: <https://latgaleslaiks.lv>)

1. uzdevums (10 punkti).**Analizē dotos informācijas avotus un atbildi uz jautājumiem!**

1.1. (1 punkts) Nosaki, kurš Latvijas rīcībpolitikas dokuments paredz sabalansētāku un vienmērīgāku Latvijas reģionu attīstību tuvākajā nākotnē!

1.2. (3 punkti) Pamatojoties uz avotu B, raksturo Latgales sociālekonomisko stāvokli!

1.3. (3 punkti) Izmantojot informācijas avotus un savas zināšanas, nosaki, kādi ir Latgales sociālekonomiskās attīstības atšķirību cēloņi!

1.4. (3 punkti) Skaidro, kuru pašvaldības autonomo funkciju efektīvāka realizēšana (sk. A informācijas avotu) varētu veicināt Latgales reģiona ekonomisko izaugsmi!

2. uzdevums (2 punkti).**Analizē II. daļas sākumā doto situāciju un formulē, kāda problēma varētu rasties, ja jaunie izvēlētos palikt Latgalē un īstenot savus plānus!****3. uzdevums (11 punkti)**

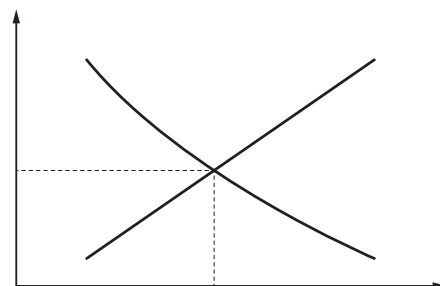
3.1. (8 punkti) Izmantojot piedāvātajos informācijas avotos sniegto informāciju, ieraksti PEST matricas katrā sadaļā divus faktorus, kas ietekmē 2. uzdevumā formulēto problēmu!

3.2. (3 punkti) Izvēlies trīs faktorus no PEST matricas un paskaidro to ietekmi dotajā situācijā, lai risinātu problēmu!

4. uzdevums (4 punkti).**Pamatojoties uz izvēlētajiem PEST faktoriem, apraksti pilsoniskajā aktivitātē un institucionālajā aktivitātē veicamās darbības, kas virzīs uz problēmas risinājumu!****5. uzdevums (6 punkti).****Uzraksti un skaidro trīs pazīmes, kas liecinās, ka 4. uzdevumā izvēlētais aktivitātes ir sasniegušas mērķi!****6. uzdevums (7 punkti).****Analizē dotos informācijas avotus un atbildi uz jautājumiem!**

6.1. (3 punkti) Kopējā pieprasījuma un piedāvājuma modelī (atbilžu lapā) atspoguļo izmaiņas, kas veidosies, ja tiks īstenoti pasākumi, kas veicinās uzņēmējdarbības un ražošanas attīstību Latgalē! Uzraksti atbilstošus apzīmējumus pie asīm un līknēm!

6.2. (4 punkti) Izmantojot ekonomiskajā modelī veiktās izmaiņas, secini, kādas pozitīvas sekas ekonomikā izraisīs šīs pārmaiņas (divi secinājumi).

7. uzdevums (8 punkti).**Prognozē, kādas īstermiņa un ilgtermiņa sekas sociālajā, tiesiskajā, politiskajā un/vai ekonomiskajā jomā veidosies, ja tiks īstenoti 4. uzdevumā ieteiktie institucionālie risinājumi (īstermiņa sekas – līdz trīs gadiem).**

2. daļas beigas.

Neaizmirsti ierakstīt atbildes 2. daļas atbilžu lapā!

Atbilžu lapas

2. uzdevums (6 punkti).

2.1.

2.2.

2.3.

3. uzdevums nākajā lappusē

S O C I A L

3.1.

Drauds demokrātijai	Skaidrojums

3.2.

3.3.

3.4.

3.5.

4. uzdevums (9 punkti).

4.1.

4.2.

☐ Privāttiesiskas☐ Publiski tiesiskas

Skaidrojums

4.3.

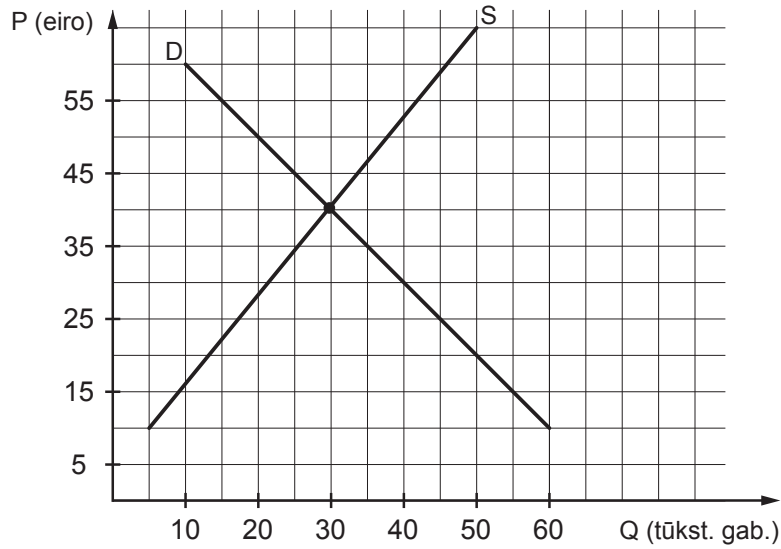
Vainu mīkstinošs apstāklis

Vainu pastiprinošs apstāklis

4.4.

5. uzdevums (10 punkti).

5.1.

Līdzsvara cena: _____ (eiro)

Līdzsvara daudzums: _____ (tūkst. gab.)

5.2.

5.3.

5.4.

6. uzdevums (8 punkti).**6.1.**

6.2.**Monetārās politikas veids****Paskaidrojums**

6.3.

1. daļas beigas.

Kompleksu problēmu risināšana

											S	O	C	A	L
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	---	---	---	---	---

Atbilžu lapā raksti atbildes uzdevumiem, kas norādīti skolēna darba lapā. Atbildes raksti tikai uzdevumam paredzētajā vietā, neraksti pāri atbildei paredzētā laukuma robežām. Raksti salasāmi.

1.2.

1.3.

1.4.

2. uzdevums (2 punkti).

3. uzdevums (11 punkti).

3.1.

Politiskie/tiesiskie faktori/cēloņi		Ekonomiskie faktori/cēloņi	
A		E	
B		F	
Sociālie faktori/cēloņi		Tehnoloģiskie faktori/cēloņi	
C		G	
D		H	

3.2.

Faktora burts	Skaidrojums

4. uzdevums (4 punkti).

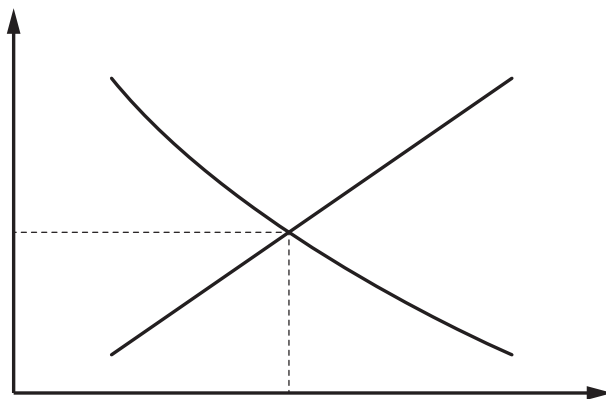
Pilsoniskā aktivitāte

Institucionālā aktivitāte

5. uzdevums (6 punkti).

6. uzdevums (7 punkti).

6.1.

6.2.

7. uzdevums (8 punkti).

Īstermiņa sekas (*nosauc jomu, atklāj sasaisti starp ieteiktajiem risinājumiem un sekām*):

Ilgtermiņa sekas (*nosauc jomu, atklāj sasaisti starp ieteiktajiem risinājumiem un sekām*):
